Julkinen sektori / Leena Hiljanen 3.2.2022

Oikeusministeriö

Viite: VN/21073/2021

Asia Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Oikeushallinnon erityisviranomaisista ja siihen liittyviksi laeiksi

Esityksessä ehdotetaan perustettavaksi Oikeushallinnon erityisviranomaiset -virasto, johon koottaisiin oikeusministeriön hallinnonalalla toimivat Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti, konkurssiasiamies, kuluttajariitalautakunta, lapsiasiavaltuutetun toimisto, oikeudenkäyntiavustajalautakunta, Onnettomuustutkintakeskus, tasa-arvovaltuutetun toimisto, tiedusteluvalvontavaltuutettu, tietosuojavaltuutetun toimisto, vanhusasiavaltuutettu ja yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto sekä niiden tuki- ja hallintopalvelut. Viranomaiset säilyttäisivät virastossa itsenäisyyteensä ja nykyisen tehtäväalansa.

Oikeusministeriö on pyytänyt 20.12.2021 Ammattiliitto Prolta lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi Oikeushallinnon erityisviranomaisista ja siihen liittyviksi laeiksi.

Ammattiliitto Pro on perehtynyt hallituksen esitykseen ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Yleistä:

Keskeiset ehdotukset järkevöittävät oikeusministeriön ja erityisviranomaisten välistä tilannetta, selkeyttävät tehtävien rajausta ja osaltaan parantavat erityisviranomaisten riippumattomuutta itsenäisinä viranomaisina. **Esitetty organisaatiomalli hallintoyksikkö ja 11 itsenäistä viranomaista ei ole ongelmaton,** kuten myöskään aiemmissa selvityksissä vertaillut emovirasto tai KEHA-keskus -malli.

Uusi kokonaisuus jää henkilömäärältään varsin pieneksi 170 htv. Erikoisviranmaisten itsenäisen aseman vuoksi uudella virastolla ei ole yhteisiä virkoja, joten rakenne on hyvin joustamaton. Erikoisviranomaisen tehtävissä ei varsinaisesti ole yhteistä nimittäjää, jolloin ehdotettu organisointitapa on puhtaasti hallinnollinen ratkaisu. Hallinnollisten tukipalvelujen tuottamisen keskittämisen esitetään vähentävän haavoittuvuutta. Hallintopalveluyksikköön arvioitu henkilöstömäärä kahdeksan htv on hyvin pieni, eikä tukipalvelujen tuottamisen keskittäminen esitetyllä tavalla vähennä haavoittuvuutta.

Herää kysymys, olisiko riippumattomien erityisviranomaisten asemaan löydettävissä parempia ratkaisuja.

Ammattiliitto Pro
Työpajankatu 13 A, PL 183, 00581 Helsinki
p. (09) 172 731, f. (09) 1727 3330, etunimi.sukunimi@proliitto.fi
y-tunnus 0215350-2

Proliitto.fi

Viraston nimi Oikeushallinnon erityisviranomaiset -virasto ei yksilöi tarpeeksi viranomaisen toimintoja ja eikä välitä tietoa sen toiminnasta. **Erityisviranomaisten on panostettava viestintään, jotta ao. viranomaispalvelut löytyvät vaivattomasti**.

Hallintopalveluyksikkö:

Hallintopalveluyksikön päätehtävä olisi tuottaa viranomaisille talous-, henkilöstö- ja tietohallinnon asiantuntijapalveluita. Tehtävistä lailla säätäminen on perustelua suhteessa itsenäisiin viranomaisiin. **Esityksestä käy ilmi, että osassa tehtäviä erityisviranomaisilla olisi asiantuntijapalveluiden hankinnan osalta hallintopalveluyksiköstä harkintavaltaa. Tämä osaltaan lisää epävarmuutta hallintopalveluyksikön tehtävien määristä ja esityksessä tavoitellut edut saattavat jäädä toteutumatta.** Palvelusuunnitelman aikajänne neljä vuotta on toiminnan systemaattisen kehittämiseen liian lyhyt. Hallintopalveluyksikön resurssi- ja osaamistarpeen suunnittelu ja tehtävien kehittäminen pitkäjänteisesti ei voine toteutua esitetyssä mallissa.

Virastolla esitetään ohjausryhmää. Ohjausryhmässä käsiteltäisiin ennen kaikkea tukipalvelujen järjestämiseen liittyviä merkittävimpiä asioita ja tarvittaessa koordinaatiokysymyksiä, mutta ei viranomaisten perustehtäviin liittyviä asioita. Kun palvelujen käyttö olisi viranomaisten omassa harkinnassa (kuten kokonaan ulkopuolistenkin palvelujen käyttö), niin ohjausryhmässä käsittelyn tarkoitusta ja tavoitetta ei ole kuvattu riittävästi. Mikäli ohjausryhmä perustetaan, asetusluonnoksessa kokoonpanossa ei ole huomioitu henkilöstön edustusta. **Katsomme, että henkilön edustus ohjausryhmään on välttämätön.**

Esityksessä esitetään, että perustamisvaiheen jälkeen hallintopalveluyksikköön voitaisiin sijoittaa osaamista, jota kaikki viranomaiset tarvitsevat ja jonka viranomaiskohtainen kysyntä ei täytä kokonaista henkilötyövuotta. **Rajaus kokonaiseen henkilötyövuoteen 11 erityisviranomaisessa ei ole mielekäs, vaan osaamisen tehtäväsisällön tulisi olla ainoa sijoittamisen peruste.** Esityksessä on myös viittaus, että hallintoyksikölle voisi myöhemmin siirtää muita tehtäviä. Joissakin hallinnonrakenteiden aiemmissa uudistuksissa on annettu vastaavia lupauksia, mutta ne lupaukset eivät aina ole toteutuneet.

Hallintopalveluyksikön virkamies voisi esitellä eräissä asiaryhmissä erityisviranomaiselle. Tämä mahdollistaa asiaosaamisen hyödyntämistä hallintopalveluyksiköstä.

Henkilöstönasema

Virat siirtyisivät perustettavassa virastossa suoraan sen erityisviranomaisen viroiksi, joiden virkoja ne nyt ovat. Sekä oikeusministeriössä hoidettujen hallintopalveluiden että erityisviranomaisissa hoidettujen hallintopalveluiden määrän arvioidaan muodostavan pieniä osia ao. virkamiesten tehtävistä, joten kenenkään virka ei siirtyisi lain nojalla hallintopalveluyksikköön. Jos kaikki hallinnon tehtävät (kahdeksan htv) täytetään rekrytoinnin kautta, osaamisen ja hiljaisen tiedon siirtyminen muodostaa tehtävien hoidon ja palvelunlaadun kannalta riskin. Mikäli tehtävämuutoksia kuitenkin tulee, lähtökohtana on, että tehtävien vaativuus- ja palkkataso voivat säilyä.

Pro pitää perusteltuna, että tässä vaiheessa neuvottelu-, palkkaus- ja virkajärjestelytoimivalta säilyy oikeusministeriössä.

Ammattiliitto Pro
Työpajankatu 13 A, PL 183, 00581 Helsinki
p. (09) 172 731, f. (09) 1727 3330, etunimi.sukunimi@proliitto.fi
y-tunnus 0215350-2

Proliitto.fi

Muuta:

Lisäksi esitetään oikeusministeriöllä olisi toimivalta isoissa toimitilahankkeissa (yli 400 000 euroa). Tästä rajauksesta ei ole esitetty perusteita. Onko tälle rajaukselle tarvetta?

Ammattiliitto Pro ry

Niko Simola
johtaja

Leena Hiljanen
sopimusalavastaava

Ammattiliitto Pro
Työpajankatu 13 A, PL 183, 00581 Helsinki
p. (09) 172 731, f. (09) 1727 3330, etunimi.sukunimi@proliitto.fi
y-tunnus 0215350-2

Proliitto.fi